

● NOVÝ HLAS O NÁBOŽENSTVE.

— Ak sme ešte pred niekoľkými rokmi pociťovali veľký nedostatok vedeckoateistickej literatúry, dnes sa už sťažovať nemôžeme. Vydavateľstvá nás ňou takmer zaplavujú, a to pôvodnou tvorbou i preloženou. Stretávame sa tu s prácami vynikajúcimi, dobrými i slabšími. Vcelku je však táto tvorba trochu monotónna a, priznajme sa, jej čítanie občas únavné. No odhliadnuc od toho všetkého, ani časovo na jej kvantitu nestačíme, a tak popri dielach, ktoré si ešte prečítame, niektoré už len v pamäti zaregistrujeme ako tituly, po ktorých siahneme v prípade potreby.

Bola by to však veľká škoda, keby osud nepovšimnutia postihol aj Russellovu knihu *Proč nejsem křesťanem*.^{*} Je to tenká, nenápadná brožúra, akých vidáme vo výkladoch desiatky, no meno autorovo i jej čo len letmé prelistovanie hovoria o jej nevšednom obsahu. Russel je u nás známy nielen ako popredný súčasný anglický filozof, nositeľ Nobelovej ceny, ale aj ako bojovník proti atómovému zbrojeniu a za mierové spolužitie kapitalizmu so socializmom. Nie je však materialistom ani socialistom v nám prijateľnom ponímaní. No je ateistom, aj keď len buržoáznym, t. j. obmedzuje svoj protináboženský boj — a inak ani nemôže — na osvetovú, resp. pedagogickú činnosť. V tomto boji je však nekompromisný a vyslúžil si nepriateľstvo cirkvi, no i sympatie pokrokovejšej anglickej a americkej verejnosti, na ktorú má veľký vplyv.

Russellova kniha k nám teda prichádza ako hlas z druhého brehu, a to hlas príjemný, vtieravý a osviežujúci. Na to, že Russel nezdieľa s nami jeden svetonázor, narazíme v knihe dosť často, no zabudneme na to, keď si všimneme množstvo styčných bodov medzi ňím a nami, najmä v otázkach kritiky náboženstva a boja proti nemu v praxi. V tomto poslednom bode je Russell ozaj veľký. Musíme ho obdivo-

vať, ako prenikavo vie vysledovať dôsledky zvrátenosti kresťanského náboženstva v praktickom živote, v živote kultúrnej a civilizovanej buržoáznej spoločnosti (neňašli by sa reziduá z toho ešte aj u nás?), ako vie na ne poukázať aj tam, kde by sme ich už sotva hľadali a posvietiť na ne tak, že mu musíme dať za pravdu. Tak v sexuálnom živote, v zákonodarstve a inde.

Russell totiž nie je len kritikom náboženstva, ktorý by jednoducho staval vedu proti poveru. Gnozeológia mu zďaleka nestačí a prechádza z nej na etiku. Nie je len ateistom, ale aj humanistom. Ako mnohí ateisti, aj buržoázni, ktorí stratili vieru v boha, zvláštne poslanie človeka, vieru, že tento svet je najlepší zo všetkých možných svetov atď. — a prepadli v týchto metafyzických otázkach určitému pesimizmu — vedel by vraj hájiť gnostickú tézu, že svet stvoril diabol vo chvíli, keď sa boh nedíval — primkýňa sa aj on bližšie k človeku, cíti s ním a chce mu pomôcť na jeho púti životom. Hlavnú prekážku jeho šťastia vidí v náboženstve, a to nielen v jeho nevedeckých predstavách, ale aj v ich praktických dôsledkoch. Vidí, že život je ním skrz-naskrz poprerastaný ako nevypletý záhon burinou. Preto Russell pitve, odhaľuje a snaží sa burinu vykorenit. V dôsledku toho tvorí novú etiku, laickú, volnejšiu, no i prirodzenejšiu aká je kresťanská. Cirkev a filistri mu to, prirodzene, nedarovali a spravili z neho nemravníka a zvrhlika. Jeho etika je tiež povšimnutiahodná a v mnohých bodoch hodná nasledovania.

Stojí za zmienku aj Russellov pekný a až rozprávkovovo ľahký štýl, ktorým — zostávajúc v tomto verný dobrým tradíciám klasickej anglickej filozofie — podáva svoje hlboké, miestami do aforizmov nahustené myšlienky.

Končíme Russellovým výrokom, ktorý použil aj autor záložky knihy: „Možno, že ľudstvo je na prahu zlatého veku; ak je to však tak, bude najprv treba zabiť draka, ktorý stráži bránu a týmto drakom je náboženstvo.“

T. Münz

^{*} Bertrand Russell, *Proč nejsem křesťanem*, Praha 1961.